

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi merimieslain 32 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa merenkulkijoiden osalta Euroopan yhteisöjen neuvoston raskaussuojelua koskevan direktiivin asettamat vähimmäisvaatimukset Suomessa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi merimieslakia siten, että raskaana olevalla työntekijällä on oikeus ilman palkanmenetystä käydä syn-

nytystä edeltävissä lääketieteellisissä tutkimuksissa työaikana, mikäli nämä tutkimukset on suoritettava työaikana eikä tutkimuksiin ole mahdollista päästä vapaa-aikana.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä annettu Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi (92/85/ETY; kymmenes direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi, jäljempänä *raskaussuojeludirektiivi*), sisältyy Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa (*ETA-sopimus*) tarkoitettun sekakomitean 21 päivänä maaliskuuta 1994 antamaan päätökseen. Päätöksellä on sopimukseen sisällytetty yhteisössä 1 päivän elokuuta 1991 jälkeen hyväksytyt työterveyttä ja -turvallisuutta koskevat säädökset (liite XVIII). Raskaussuojeludirektiivin tarkoituksena on parantaa raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden työturvallisuutta ja työoikeudellista asemaa. Direktiivin sisältö ja vaikutukset Suomen lainsäädäntöön on selvitetty eduskunnalle ETA-sopimuksen pöytäkirjan 47 ja tiettyjen liitteiden muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen N:o 7/94 eräiden määräysten hyväksymisestä annetussa hallituksen esityksessä (HE 56/94 vp).

Direktiivin 9 artiklan mukaan raskaana olevilla työntekijöillä tulee kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti olla oikeus vapaa-aikaan työaikana ilman palkan menetystä sekä käydä synnytystä edeltävissä tutkimuksissa, mikäli nämä tutkimukset on suoritettava työaikana.

Merimieslain 32 §:n 5 momentin (1440/92) mukaan, jos työntekijä on raskauteen tai synnytykseen liittyvän sairauden johdosta estynyt tekemästä työtään muuna kuin äitiys- tai vanhempainloman aikana, on hänellä oikeus sairausajan palkkaan 25 §:n säännösten mukaisesti. Mikäli raskauteen tai synnytykseen liittyvästä sairaudesta johtuva työkyvyttömyys ja äitiysloma ovat yhdenjaksoisia, ei työntekijällä kuitenkaan ole oikeutta palkkaan pitemmältä ajalta kuin 25 §:n 1 momentissa on säädetty sairausajan palkan osalta.

Hallitus on 27 päivänä toukokuuta 1994 antanut eduskunnalle esityksen laiksi työsopimuslain 34 §:n muuttamisesta (HE 108/94 vp). Merimieslain 32 §:n 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti, koska raskaussuojeludirektiivi koskee myös merenkulkualaa.

Työsopimuslain muuttamista koskevissa hallituksen esityksen perusteluissa todetaan esityk-

sen lähtökohtana olevan, että raskaudenaikaisissa tutkimuksissa tulee käydä työajan ulkopuolella aina kun se on mahdollista. Tutkimuksissa käynti työaikana ilman palkanmenetystä on siten tarkoitettu poikkeusmenettelyksi.

Sama lähtökohta koskee myös nyt annettua esitystä merimieslain 32 §:n 5 momentin muuttamisesta. Merityöaikalainsäädännöstä johtuu, että käynnit raskaudenaikaisissa tutkimuksissa varsinaisen työssäoloajan ulkopuolella ovat toteutettavissa lähes poikkeuksetta varsin helposti. Työntekijällä on merityöaikalain (296/76) vastikevapaata ja vuorottelujärjestelmää sekä työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain (248/82) vuorottelu- ja työtuntijärjestelmää koskevien säännösten ja työehtosopimusmääräysten perusteella riittävän pitkiä säännöllisesti toistuvia maissa- ja satamassa oleskelujaksuja, joiden aikana voi käydä raskaudenaikaisissa tutkimuksissa ilman ansionmenetystä, työsuo-rituksen estymättä ja ilman että työnantajalla on sanottavaa tarvetta sijaisuusjärjestelyihin.

Merenkulun erityisolosuhteista johtuu, että työntekijöiden työterveyshuoltoon on kiinnitetty erityistä huomiota. Kansanterveysasetuksen (802/92) 5 §:ssä säädetään merimiesterveyskeskuksista. Merimiesterveyskeskuksesta, joka Ahvenanmaan maakunnassa tuottaa mainituksa asetuksessa tarkoitettuja työterveyspalveluja, on säädetty erikseen. Tarpeen vaatiessa voidaan äitiyshuoltoa koskevissa viranomaisohjeissa ottaa tämän järjestelmän puitteissa myös merialan työntekijöiden erityistarpeet huomioon ja turvata tutkimuksissa käymisen toteutuminen joustavasti myös käytännössä.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tämä johtuu siitä, että esityksessä tarkoitettujen raskauden aikaiset tutkimukset voidaan pääsääntöisesti tehdä työajan ulkopuolella. Työaikana tehtävissä tutkimuksissa työnantajalle saattaa syntyä tarpeita lyhytaikaisiin sijaisuusjärjestelyihin.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu keskeisten merenkulun työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Voimaantulo

Lakiehdotus liittyy ETA-sopimukseen ja se ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Raskaussuojeludirektiivi edellyttää, että sen toteuttamista koskevat lait ja alemmanasteiset säännökset ja määräykset on saatettava voimaan viimeistään kahden vuoden kuluttua direktiivin hyväksymisestä tai jäsenvaltioiden on saman ajan kuluessa taattava, että työmarkkinaosapuolet soveltavat sopimusteitse vaadittuja määräyksiä. Direktiivi hyväksyttiin lokaussa 1992.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

merimieslain 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain (423/78) 32 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1440/92), seuraavasti:

32 §

Erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa

 Jos työntekijä on raskauteen tai synnytykseen liittyvän sairauden johdosta estynyt tekemästä työtään muuna kuin äitiys- tai vanhempainloman aikana, on hänellä oikeus sairausajan palkkaan 25 §:n säännösten mukaisesti. Mikäli raskauteen tai synnytykseen liittyvästä sairaudesta johtuva työkyvyttömyys ja äitiysloma

ovat yhdenjaksoisia, ei työntekijällä kuitenkaan ole oikeutta palkkaan pitemmältä ajalta kuin 25 §:n 1 momentissa säädetään sairausajan palkan osalta. Raskaana olevalla työntekijällä on lisäksi oikeus ilman palkan menetystä käydä synnytystä edeltävissä lääketieteellisissä tutkimuksissa työaikana, mikäli tutkimukset on suoritettava työaikana eikä tutkimuksiin ole mahdollista päästä vapaa-aikana.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 199 .

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ministeri Mauri Pekkarinen

Laki

merimieslain 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain (423/78) 32 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1440/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

*Erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainloma
sekä hoitovapaa*

Jos työntekijä on raskauteen tai synnytykseen liittyvän sairauden johdosta estynyt tekevästä työtään muuna kuin äitiys- tai vanhempainloman aikana, on hänellä oikeus sairausajan palkkaan 25 §:n säännösten mukaisesti. Mikäli raskauteen tai synnytykseen liittyvästä sairaudesta johtuva työkyvyttömyys ja äitiysloma ovat yhdenjaksoisia, ei työntekijällä kuitenkaan ole oikeutta palkkaan pitemmältä ajalta kuin 25 §:n 1 momentissa on säädetty sairausajan palkan osalta.

Jos työntekijä on raskauteen tai synnytykseen liittyvän sairauden johdosta estynyt tekevästä työtään muuna kuin äitiys- tai vanhempainloman aikana, on hänellä oikeus sairausajan palkkaan 25 §:n säännösten mukaisesti. Mikäli raskauteen tai synnytykseen liittyvästä sairaudesta johtuva työkyvyttömyys ja äitiysloma ovat yhdenjaksoisia, ei työntekijällä kuitenkaan ole oikeutta palkkaan pitemmältä ajalta kuin 25 §:n 1 momentissa *säädetään* sairausajan palkan osalta. *Raskaana olevalla työntekijällä on lisäksi oikeus ilman palkan menetystä käydä synnytystä edeltävissä lääketieteellisissä tutkimuksissa työaikana, mikäli tutkimukset on suoritettava työaikana eikä tutkimuksiin ole mahdollista päästä vapaa-aikana.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*